
Informe sobre la Casa dels Bous en El Cabanyal

Autor: Css. Llegat Històric i Artístic
Aprovació: Ple, 25 juny 2024

I. Antecedents

Amb data 9 de maig de 2024 va tindre lloc en registre d'entrada escrit de l'Ajuntament de València pel qual se sol·licitava informe previ a la cessió de la Casa dels Bous a la Diputació de València acompanyant documentació relativa al bé, en particular un esborrany del conveni a subscriure entre totes dues administracions amb tal objecte.

El secretari del Consell Valencià de Cultura va remetre la petició a la Comissió de Llegat que es va fer càrrec de l'elaboració del present informe.

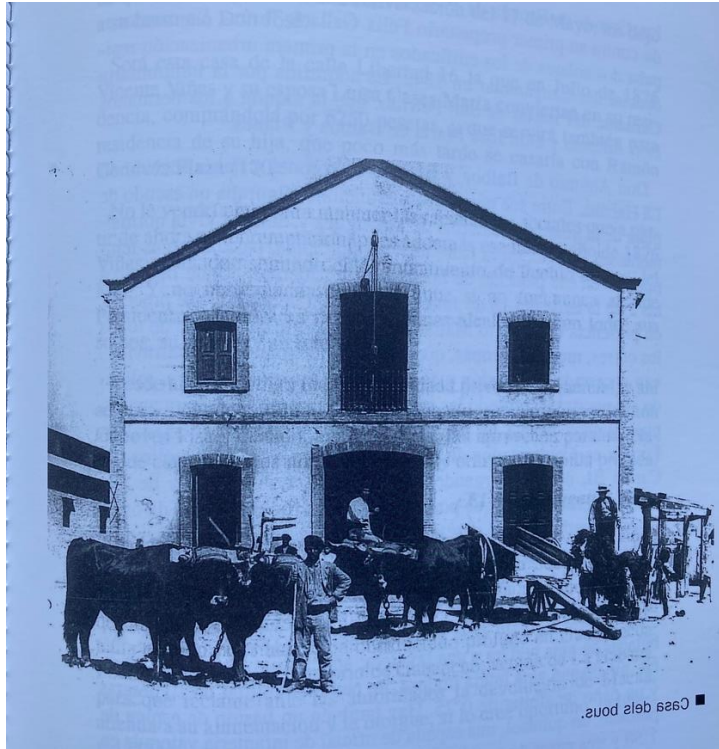
Per a això es va girar visita al bé de referència el passat 29 de maig juntament amb la cap de Servei de Patrimoni de l'Ajuntament de València i l'Arquitecte del Servei, així com pel redactor del Projecte d'Intervenció arquitectònica a la Casa dels Bous i del projecte museogràfic.

II. Descripció del bé.

El conjunt edificat està format per dos elements independents, com assenyalava el catàleg de protecció del Pla Especial del Cabanyal Canyamellar : la Casa dels Bous i el recinte en què es troben els antics Tenyidors, tots dos vinculats a la Cooperativa de la Marina Auxiliante i situats en parcel·les contigües.

La construcció es remunta a l'últim terç del segle XIX i el primer i principal està format per un cos de dos plantes amb coberta a quatre aigües i una nau posterior de dos aiguavessos. Tot això alçat amb maçoneria de gres roig, acabats amb arrebossat de morter de calç i brancalats de rajola ceràmica en cantonades i imposta, buits amb arcs rebaixats escarsers de també de rajola a sardinell i arrebossats de morter de calç i en l'estructura portant interior pilars de secció quadrada de rajola massissa que suporten cintres de fusta en cobertes.

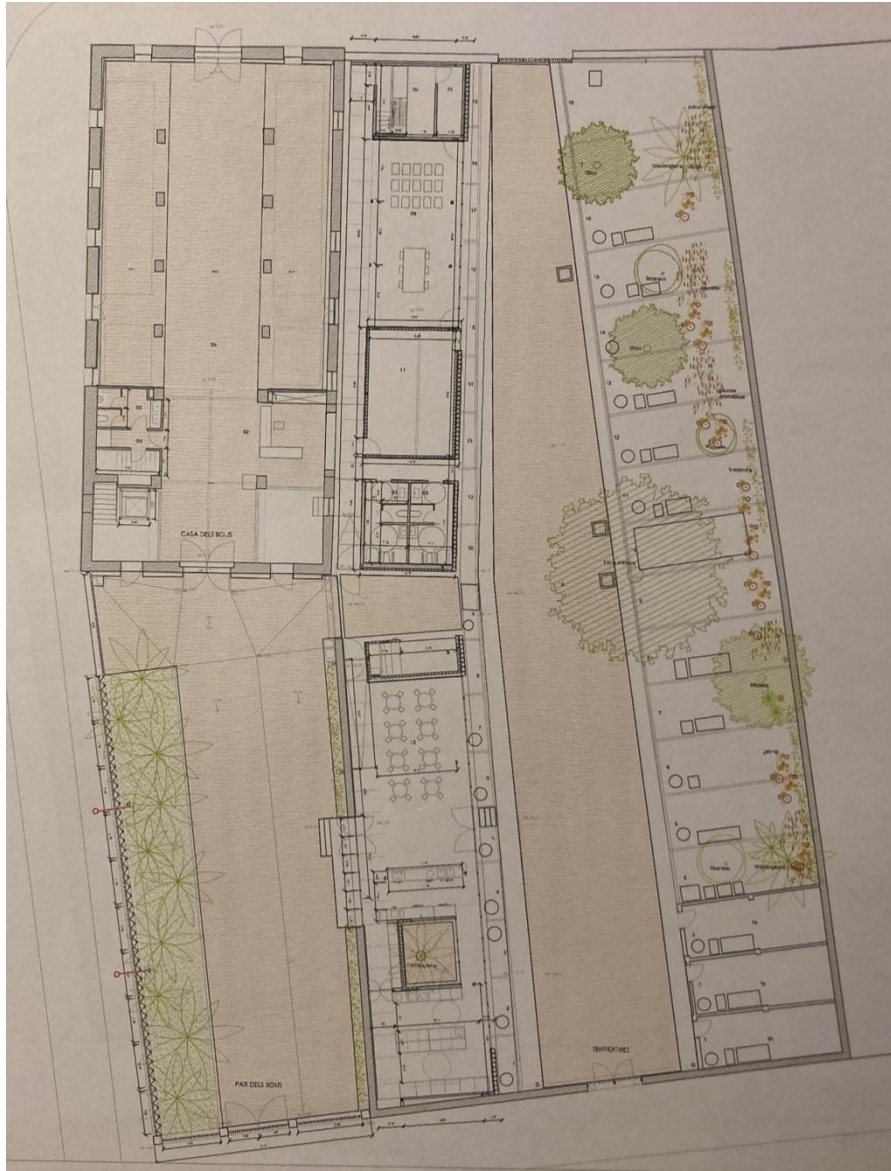
La seua arquitectura s'emmarca dins del que podem considerar racionalisme acadèmic o academicisme racionalista, dins de l'eclecticisme tardoisabelí, per la seua sobrietat expressiva, d'acord amb la tipologia productiva pels usos previstos, en línia de predomini del constructiu i quasi eliminació del decoratiu.

La Casa dels bous: façana de llevant

La planta de la nau posterior és basilical formada per mur perimetral portant i alineacions de suports quadrats de rajola massissa. Per tant, esta nau es compon de tres espais diferenciats, sent el central més ampli i els pòrtics laterals de menor dimensió de fons. Es cobreix de dos aiguavessos sobre un conjunt de cintres de fusta amb suport simple en els suports de secció quadrada. El seu fenestració en les cares laterals segueix el ritme de l'estructura interior amb buits allargats i en la façana este disposa fenestració de tres buits sent majors els centrals i afig en la planta alta altres dos a plom amb els inferiors. En la façana Oest substitueix els buits alts per sengles òculs.

L'accés al conjunt es produeix pel costat de llevant del conjunt edificat a través d'un pati al qual s'obri l'accés principal amb arcs rebaixat en els seus tres buits

Planta general del conjunt de la Casa del Bous i Tenyidors

Al nord de la Casa dels Bous es troba el recinte dels Tenyidors, format per un total de 37 casetes ordenades segons dos cossos lineals, de les quals només tres es mantenen en peus en el costat nord, distribuïdes entorn d'un carrer central interior en la qual es troben tres pous. Tots els recintes exteriors estan pavimentats amb rodano de les pedreres del Puig.

III. Protecció del bé.

El bé és de titularitat pública, gaudeix de protecció integral, individual i es valora el seu interès arquitectònic, històric, tecnològic i identitari, d'acord amb la fitxa C 16 del citat Pla Especial que proposa el seu manteniment, rehabilitació i restauració atorgant-li alta importància a la intervenció.

S'hi troben també en els murs de sud i nord respectivament sengles rellotges de sol protegits pel Pla Especial i inclosos en la Fitxa C14.

IV. Compatibilitat de la protecció del bé i la intervenció portada a terme.

Les obres dutes a terme estan contingudes en el projecte de "Rehabilitació de l'antiga Casa dels Bous i edifici annex de Tenyidors per a seu del museu de la Mar" redactat pels professionals de l'equip "El fabricant de esferas" al maig del 2023.

La visita d'inspecció realitzada per a l'elaboració del present informe permet afirmar que la intervenció portada a terme, seguint els continguts del projecte citat, és respectuosa amb el valor patrimonial assenyalat en l'apartat precedent i ha sigut duta a terme amb encert disciplinar molt notable, posant en relleu les inicials estructures del bé i inserint en ell els necessaris elements estructurals i d'instal·lacions amb habilitat projectual.

Així, s'ha procedit a l'encercolat dels suports de rajola ceràmica mitjançant platines d'acer laminat i s'ha construït un forjat de perfils d'ànima plena, sense que res d'això haja alterat la percepció de l'espai de la nau posterior ni del cos d'ingrés. També s'ha procedit a l'estesa d'un sistema d'aire condicionat, que queda ben integrat entre les armadures de les cintres que sostenen la coberta. S'han remogut aquells elements que ocultaven aspectes originaris com els paviments de gres roig, que han quedat a la vista reforçant la imatge i el cromatisme de la nau i del cos principal.

Quant al recinte de Tenyidors s'ha procedit a l'excavació arqueològica i restauració de les 3 cases existents mentre que sobre l'antiga alineació sud s'ha alçat un cos lineal de nova planta respectant la lectura arqueològica de les restes, i en ell s'han disposat servicis auxiliars del museu. Així s'ha respectat la memòria i s'ha reposat l'alineació històrica i el seu volum.

Finalment, cal assenyalar la restauració dels dos rellotges de sol ja referits existents i protegits pel Pla Especial amb la seua fitxa C14.

De manera que es pot afirmar que s'aprecia un alt valor arquitectònic de les intervencions dutes a terme pel respecte a la genealogia del bé i de les adaptacions històriques, sense perjudi de la qualitat contemporània de les intervencions, siguen estructurals, d'instal·lacions o d'acabats.

V. Compatibilitat del projecte museogràfic i el règim de protecció patrimonial i l'obra realitzada.

El projecte museogràfic "Digitalització de la pesca del Bou i museïtzació del conjunt, conegut com a Casa del Bous" és producte del mateix equip disciplinar, la qual cosa permet entendre l'alta adequació dels seus continguts a les obres portades a terme descrites en l'apartat anterior. Quant ve descrit en el citat projecte és estrictament respectuós amb l'actuat, com ha quedat dit ja, i la seua execució no permet dubtar que no pertorbarà les característiques del ben restaurat abans bé les posarà en relleu o les reforçarà.

VI. Conclusió

De quant s'ha exposat es deriva una favorable valoració tant de l'actuat en la intervenció restauradora del conjunt format per la Casa dels Bous i les cases de Tenyidors com de la prevista instal·lació del Museu de la Mar.

En el primer cas s'aconsegueix una alta estimació de l'obra realitzada pel respecte al bé i la seua genealogia i l'acurada adaptació contemporània de l'apartat per a viabilitzar la permanència i ús del bé.

En el segon, per la lleugeresa de l'aportació prevista que en cap cas alterarà l'abans assenyalat, actuant amb delicadesa en la posada en obra.

Aquest informe s'enviarà al protocol habitual i a l'Ajuntament de València.